

Kantaduri. Dokument o kantu. Vokalni tradicijski glazbeni izraz Istre
(2 CD + 2 DVD BOX), Pula: Tondak, 2023.

Gotovo dvadeset godina nakon snimanja ugledao je svjetlo dana medijski nosač naziva *Kantaduri. Dokument o kantu. Vokalni tradicijski glazbeni izraz Istre*. Radi se o projektu *Žurnada* koji su pokrenuli Edi Cukerić, Daniele Pernić i Mauricio Ferlin još 2006. godine. Nadahnuti radom Renata Pernića i Branimira Pajića, Cukerić i Pernić željeli su na neki način nastaviti njihovim tragom i dati svoj prinos bilježenju tradicijskih glazbi Istre. Valja spomenuti da su Pernić i Pajić zabilježili više od 1500 audiosnimaka tradicijskih napjeva diljem Istre. Ovaj medijski nosač posvećen je upravo njima i njihovom radu. Možemo ga promatrati i kao svojevrsni nastavak, ali i nadopunu današnjem Arhivu Renato Pernić.

Vrijednost toga dokumenta o glazbenom izrazu Istre je, pored ostaloga, što u određenom razdoblju (2006. i 2007.) bilježi većinu tada aktivnih *kantadura* i *kantadurki* diljem poluotoka. Snimani su u raznim mjestima: Baratu, Orbanićima, Paladnjakima, Savićenti, Snašićima, Klarićima, Kapelici, Zartinju, Raklju, Bujama, Bičićima, Muntiću, Petešljarija, Svetoj Foški (Žminj), Svetom Petru u Šumi, Monte Šerpu (Pula). Ono što je dodana vrijednost projekta jest videodokumentacija *kantadura* i *kantadurki* koji govore o svom glazbenom iskustvu i prilikama u kojima se nekad glazbovalo, odnosno u kojima se glazbovalo u recentnom razdoblju (vrijeme snimanja). Na dva DVD-a objavljeno je više od četiri sata dokumentarnoga videomaterijala, grupiranoga prema području iz kojega dolaze pjevači/pjevačice (Roverija, južna Istra, Prikodraga, središnja Istra, Labinština i Čićarija), a snimljeno je 108 izvođača. Zabilježen je i 10. susret *kantadura* „Zakantajmo istrijsanske kante“ u Baratu 2006. (31 min).

Na DVD-u 1 je dokumentirano 39 minuta videomaterijala u kojem o svojim glazbenim iskustvima i djelovanju svjedoče vrsni *kantaduri* i svirači iz Roverije: Mario Butković – Korut, Petar Orlić, Miho Orlić, Slavko Celija, Slavko Butković, Milan Orlić – Grgo, Anton Fabac, Boris Orlić, Ivan Božac – Nini, Dragić Butković. Razgovore i svjedočanstva upotpunjuju pjesmom i svirkom, izvodeći *kanat* i *tarankanje*. Izvođači su snimljeni 2006. u Orbanićima, u *staroj hiži* Antona Vitasovića – Tone Livega, u autentičnom ambijentu uz ognjište gdje se sušila *mrs pod gredami* i u Klarićima u konobi agroturizma „Klarići“, kod Milana i Borisa Orlića. Južnu Istru predstavili su Anton Vitasović – Tone Livi, Ivan Vitasović, Slavko Celija, Romano Broskvar, Vlado Kožljan, Josip Trošt, Josip Maurić, Nevja Kožljan, Denis

Diković, Milena Bile, Cvitko Kliba, Rudolf Diković, Alda Batel, Dalibor Batel, Mauricio Mirković, Boris Orlić, Rafael Glavaš, Bogumil Bulić, Milan Kliman, Željko Vorić, Ive Škuflić, Nadan Ušić, Nevenka Grgorinić – Nevia, Cvitko Brgić, Mauro Valić, Željko Perković, Tereza Bile i Fumica Vrtačić. Videozapisi su snimljeni 2006. i 2007. u Paladnjakima, Orbanićima, Savičenti, Bičićima, Raklju i Muntiću. Dio koji se odnosi na Prikodragu (31 min) većinom je snimljen u Baratu, kod kantadurskoga bračnog para Alda i Ane Matas te na 10. susretu *kantadura* u Baratu. U Puli, na Monte Šerpu, snimljena je obitelj Cerin porijeklom iz Prikodrage. O svom glazbenom iskustvu, ljubavi prema ovoj vrsti glazbenoga izražaja te raznim sjećanjima i anegdotama kazivali su Šime Uležić, Aldo Matas, Romano Korenić, Milan Červar, Mario Pamić, Anđelo Červar, Ana Lanča, Anton Cerin, Nela Cerin i Alberto Stanić. Na DVD-u je objavljena *Zadnja mora*. Tradicijska igra mora dokumentirana je nakon susreta *kantadura* u Baratu 2006. (7 min).

Na drugom DVD-u, za središnju Istru objavljeno je 42 minute video-materijala u kojem su sudjelovali *kantaduri/kantadurke* Josip Galant, Franjo Šugar, Dejan Kliman, Marija Sirotić, Đordano Sirotić, Diana Banko, Dorijana Legović, Ivan Božac – Nini, Dragić Butković, Romano Živić, Marino Benčić, Božo Žgomba, Klaudija Jelenić, Eva Peršić, Mirjana Dagostin Klarić, Leonida Jerončić, Olga Vicel, Lidija Turčinović, Dijana Hek, Anton Turčinović, Josip Jurkota – Jože, Mate Pucić, Milena Roce, Tina Paulinić, Marija Kranjčić i Milan Kranjčić. Zatim, za Labinštinu je objavljeno još 44 minute. *Ćakulali i kantali* su Franko Kos, Paola Kos, Bruno Matošić – Balota, Emilijo Milevoj – Matijjin, Josip Fonović – Zlatela, Anđelo Mohorović – Košarić, Nini Juričić, Lina Ružić – Županova, Valter Primožić, Noel Šuran, Zoran Karlić, Đordano Višković i Jelica Basanić. Naposljetku, Ćićariju su predstavljali Josip Žmak, Anton Šverko, Zorko Ziraldo, Mirjana Vratović, Branka Grbac Šverko, Irena Šverko, Anita Cesar, Boris Doričić, Cvetko Doričić – Rado, Ivan Sanković, Igor Doričić, Josip Doričić, Vilim Sanković, Mauro Doričić, Željko Doričić i Nenad Strčić u sveukupnom trajanju od 23 minute. Za oba DVD-a režiju, snimanje i montažu svih videozapisa potpisuje Mauricio Ferlin, postprodukciju Josip Pino Ružić iz Rose Art iz Kaštelira, a produkciju udruga Tondak.

Na spomenutim terenskim istraživanjima po Istri snimljeno je mnoštvo audiomaterijala koji je objavljen na CD-u 1 s 27 glazbenih primjera. Zabilježene su sljedeće tradicijske pjesme: *Djevojka je ruže brala*, *Oj Roverko, malice si moja*, *Ono mi lišće*, *Vreteno, preslica*, *Cviće mi polje pokrilo*, *Šećem stazom*,

Osan dana, Mare rožo, Knd am tire juo antreboat, Iz Pule je krenula Mašina, Ti si mala mome srcu draga, Zibala Jane Pavla ditića, Oj junace mili brace, Nemoj mala da ti žao bude, Oj javore moj zeleni bore, Sine dragi si se utopija, Ljubav me je dovela do groba, Ustal san se jeno jutro, Oj Rakljanko mala, Usrid mora jena gora, Zloti prsten son ti kupija, Majka Maru preko mora dala, Na verh gore, Duga ti je suknjica, Oj divojko ča si tako lipa, Lipa je Istra naša i Otac stari i majka milena. Snimanje i miks napravili su Daniele Pernić i Edi Cukerić, a u postprodukciji im se pridružio i Branko Crnogorčić. *Mastering* je napravio Istok Černe iz Studija Metro u Ljubljani. Glazbeni producent je Edi Cukerić. Na CD-u 2 je objavljeno 26 snimki iz Arhiva Renato Pernić, HRT – Radio Pula. Uz dva DVD-a i dva CD-a, u kutiji se nalazi i knjižica sa svim informacijama o projektu, izvođačima, fotografijama s terenskih snimanja i tekstom koji potpisuje Nuša Hauser. Sve je prevedeno na talijanski i engleski jezik.

Projekt je dragocjen, no valja primijetiti i nekoliko konceptijskih propusta. Na početku, bilo bi dobro da su u naslovu *kantadurima* pridružene i *kantadurke* jer su one vrlo prisutne u snimljenim materijalima. Glede snimljenih materijala, šteta je što nisu zabilježena sva četiri podstila dvoglasja tijesnih intervala (kanat, tarankanje, bugarenje i diskantno dvoglasje). Uz nekoliko primjera tarankanja i bugarenja, u projektu je najveći naglasak na podstilu kanat, dok je podstil diskantno dvoglasje, koje se još uvijek izvodi u Vodnjanu i Galizani, izostavljen. Tako je bilježenje tradicijske glazbe talijanskoga kulturnog kruga u kontekstu tradicijske glazbe potpuno izostalo. Objavljena je samo jedna pjesma na talijanskom jeziku (*Io me ne vado*) u izvedbi Antona Jeromele i Ane Iskra iz Rovinjskoga Sela, koju su zabilježili još Pernić i Pajić. Kada bi projekt dokumentirao isključivo podstil kanat, tada bi bio u skladu s odabranim naslovom projekta. Također, na CD-u 2 objavljeni su audiozapisi tradicijskih pjevača i pjevačica koje su snimili Renato Pernić i Branimir Pajić, a koji danas sačinjavaju Arhiv Renato Pernić. Smatram da su ti zapisi u tom projektu na neki način suvišni. Ako bi bili objavljeni raniji zapisi isključivo onih koji su sudjelovali kao sugovornici u projektu, te bi starije snimke bile dio smislene cjeline.

Velika je vrijednost toga rada u tome što kroz videozapise dokumentira i prezentira glazbene izvedbe, govor (različite dijalekte), svjedočanstva o izvedbama i druge pojedinosti. Smatram da su kazivanja tradicijskih glazbenika i glazbenica izuzetno važna i zanimljiva. Osim glazbene, projekt ima i lingvističku vrijednost. Vizualni dio projekta izuzetno je kvalitetno napravljen, u projektu je zabilježeno mnoštvo vrhunskih fotografija i sve zajedno čini vrlo

kompaktnu i kvalitetnu estetsku cjelinu. Zasigurno će ova kompilacija biti od velike važnosti za istarsku nematerijalnu kulturu. Projekt je slojevit i sadrži mnogo razina: dokumentarnu, estetsku, nostalgичnu... U svakom slučaju pobuđuje mnogo emocija. Nadasve kao dokument jednoga vremena, a bit će to i izvrstan edukativni materijal za nove generacije.

Noel Šuran

Instruktivni dan za učitelje i nastavnike te voditelje projekata osnovnih i srednjih škola Istarske županije u školskoj 2023./2024. godini, Draguč, 13. i 19. prosinca 2023.

U Draguču su u Kući fresaka održani 13. prosinca za srednje škole i 19. prosinca 2023. za osnovne škole Instrukivni dani za učitelje i nastavnike te voditelje projekata osnovnih i srednjih škola Istarske županije u školskoj 2023./2024. godini. Instrukivni dani se održavaju u sklopu projekta Implementacija zavičajne nastave Istarske županije. Kuća fresaka je u funkciji kao izložbeni, kongresni i multimedijски prostor s ciljem zaštite i njegovanja baštine fresaka, stoga je o značaju zidnoga slikarstva u Istri govorio profesor likovne umjetnosti Hari Vidović, dok se učiteljima u srednjim školama obratila Sunčica Mustač. Procjenjuje se da je na relativno maloj površini Istre sačuvano preko 130 lokaliteta sa zidnim slikama koje su nastajale od antičkoga razdoblja pa sve do 20. stoljeća. U srednjem vijeku freske nisu puki ukras, one su mnogo više od toga. Nepismenost srednjovjekovnoga istarskoga seoskog stanovništva ublažavala se i freskama, štivom za nepismene. Seljanin se divio prikazima Krista, Bogorodice, Boga, molio se slici sveca zaštitnika crkve, župe i mjesta, ali i strahovao grijешiti jer znao je da ga čekaju scene iz Posljednjega suda, opomene koje su slikari strateški postavili na zapadni zid, na izlazu iz crkve. Istarske su freske zapravo tekstovi prevedeni u slike, sadržaji razumljivi publici koja ih gledajući čita. Nakon predavanja sudionici Instrukivnoga dana za srednje škole su kroz stručno vodstvo imali priliku na terenu vidjeti freske koje čuvaju najstarija crkva sv. Elizeja te crkva sv. Roka, zaštitnika od kuge.

Učiteljima se obratio Robert Matijašić, predsjednik Čakavskoga sabora, s temom „Čakavski sabor i njegove katedre: pola stoljeća zaštite, očuvanja i promicanja vrijednosti čakavice“, a predstavljena je i monografija *Čakavski*